

smukt illustreret. Opdelt i veldisponerede afsnit og med de detaljerede henvisninger kan bogen udmærket fungere som en håndbog. Da den er bygget op som en akademisk afhandling, fås det største udbytte dog ved at læse den fra start til slut. Og sådan læst er det ikke en bog for slapsvanse: De mange detaljer er næsten for vidtløftige, og den noget flimrende røde tråd gør, at bogen kun henvender sig til særligt interesserede læsere. De vil til gengæld kunne drage god nytte af bogen og dens mange henvisninger.

Kenn Tarbensen

Jette Mackintosh: *Danskere i Midtvesten. Elk Horn – Kimballton bosættelsen 1870-1925*. Københavns Universitet. Institut for Økonomisk Historie. Publikation nr. 22. (Akademisk Forlag, 1993). 222 s.

Niels Peter Stilling and Anne Lisbeth Olsen: *A New Life. Danish emigration to North America as described by the emigrants themselves in letters 1842-1946*. Udvandrerarkivets Skriftserie: Udvandrerhistoriske Studier Nr. 6. (Udvandrerarkivet, 1994). 220 s.

De to bøger repræsenterer på hver sin måde den nyere interesse for den danske udvandrerhistories 'anden' side, den der handler om danskerne som indvandrere i USA. I et par årtier godt og vel har udvandringsforskningen her i landet koncentreret sig om baggrunden for udvandringen fra Danmark, mens undersøgelser af udvandrernes skæbne i det fremmede forsømt. *Danskere i Midtvesten* og *A New Life* er derfor højest velkomne bidrag til belysning af henholdsvis den dansk-amerikanske bosættelses- og assimilationshistorie og det enkelte individs oplevelse af udvandringen og starten på en ny tilværelse.

Med *Danskere i Midtvesten* udgives Jette Mackintoshs PhD-afhandling fra Københavns Universitet fra 1991 i bogform. Den handler om to små lokalsamfund i det vestlige Iowa, Elk Horn og Kimballton, som fra 1870'erne efterhånden blev domineret af danske indvandrere med henholdsvis et indremissionsk og et grundtvigsk præget livssyn. De religiøse modsætninger skabte lokale spændinger og forskelle, men, som bogen viser, bidrog de også til en etnisk vitalitet, som endnu er mærkbar i lokalområdet.

Jette Mackintoshs arbejde er en af de få danske undersøgelser af dansk-amerikanske lokalsamfund, som baserer sig på primært kildemateriale som folketællinger og f.eks. jordsalgsprotokoller. Bogen vidner om forfatterens fortrolighed med den tidligere forskning i emnet etniske lokalsamfund i USA. Det kommer bogen til gode, at Mackintosh i mange tilfælde kan pege på eksempler fra andre indvandrergruppers bosættelse i USA og således perspektivere de danske lokalsamfunds udvikling, ofte hvor det danske materiale er lidt tyndt. Ligeledes behandles det store talmateriale om de lokale forhold med godt blik for den danske indvandrings historie i øvrigt.

Mackintosh kalder i introduktionen sin afhandling for en »modificeret transplantationsundersøgelse« (s. 11). Modifikationen ligger i, at det danske kildemateriale ikke som f.eks. det svenske er righoldigt nok til at gå i dybden med udvandrernes baggrund i hjemlandet. Desuden lægges vægten i denne afhandling på udviklingen i immigrant-samfundene efter bosættelsen i Amerika. Det er håndfaste forhold som de danske indvandreres jordkøb, bofasthed, demografiske profil og erhvervsstruktur, som undersøges og søges relateret til den religiøse, kulturelle og sproglige udvikling. I enkelte tilfælde

synes selve fremlæggelsen af det indsamlede talmateriale at være blevet et mål i sig selv, og fremstillingen bliver lidt vel tør. Men helhedsindtrykket er, at forfatteren med sin grundige og veldisponerede undersøgelse har dokumenteret en række konkrete forhold, hvor man tidligere måtte nøjes med formodninger.

En af konklusionerne vedrørende danskernes deltagelse i amerikansk landbrug er, at »et stærkt etnisk fællesskab gav grobund for en meget stærkere bibeholdelse af traditioner, end man almindeligvis har antaget« (s. 185). Det samme kunne siges om andre sider af de to lokalsamfunds liv, og bogen er således med til at rokke ved den traditionelle opfattelse af danskernes hurtige og lette assimilation i USA.

Niels Peter Stilling og Anne Lisbeth Olsens *A New Life* er en engelsk version af bogen *Et nyt Liv*, der udkom på Strandbergs Forlag i 1985. Den bygger på talrige uddrag af breve fra omkring 50 danskere, som udvandrede til Nordamerika i perioden 1842-1946. Det store arbejde med brevstoffet har resulteret i en meget spændende behandling af den danske udvandrerhistorie, hvor det svære – at kombinere beskrivelsen af det, der på én gang var en massebevægelse og en individuel handling – er lykkedes. Det er selvoplevet historie, vi præsenteres for, og den fascinerer både på grund af de private breves karske sprog og ofte meget nøgterne indhold, og den nærhed til de skrivende, læseren opnår.

I modsætning til de fleste andre

bøger, som baserer sig på udvandrerbreve, er brevuddragene i denne bog ordnet tematisk. Det gør det muligt med førstehåndskilder at beskrive centrale sider af udvandrerhistorien. Men det er samtidig lykkedes at bibeholde en af de klare kvaliteter i de traditionelle udgivelser af udvandrerbreve, nemlig at læseren følger de samme personer over en årrække og derigennem får et detaljeret indblik i, hvordan de klarede sig igennem tilværelsen som indvandrere.

Det er oplagt, at en fremstilling af udvandrerhistorien af denne type ikke kan gå meget i dybden med de forskellige temaer, men snarere sigter mod den rammende beskrivelse. Nogle temaer egner sig også bedre end andre til at belyses af brevmateriale. Stærkest står kapitlerne om arbejdslivet på landet og i byerne, og de mange brevuddrag afdækker faktisk utrolig mange aspekter. Svagere er afsnittet om f.eks. udvandringens baggrund. Udvandrerne skrev jo ikke hjem herom til dem, der allerede vidste besked. Få udvandrere beskrev det kirkelige liv, de var del af, og her forsøger forfatterne så at afhjælpe stofmangelen med nogle forbindende afsnit. Men f.eks. afsnittene om mormonudvandringen og de danske lutherske kirkelige forhold er blevet vel knappe og også noget mangelfulde.

Bogen kan anbefales som et vellykket forsøg på at skrive en dansk udvandringshistorie, hvor det er de enkelte mennesker i masseflugten, der med deres førstehåndsberetninger fortæller historien.

Henrik Bredmose Simonsen